

OLOT

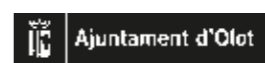
REPÚBLICA, GUERRA CIVIL
I POSTGUERRA

Arxiu Comarcal de la Garrotxa

OLOT

REPÚBLICA, GUERRA CIVIL
I POSTGUERRA

OLOT

REPÚBLICA, GUERRA CIVIL
I POSTGUERRA

Col·lecció «Catalunya en Guerra»

Primera edició: febrer del 2024

© dels textos: Arxiu Comarcal de la Garrotxa

© de les introduccions: Joan Barnadas Puigferrer

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial Les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:
Editorial Efadós

Hi col·laboren:
Ajuntament d'Olot
Arxiu Comarcal de la Garrotxa

Assessorament lingüístic:
M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de la portada:
Emeteri Vélez Valls / ACGAX · Col·lecció L'Abans · Jacint
Julià Serrat

Fotografia de la portadella:
Àngel Noguera Magrià / ACGAX · Fons Àngel Noguera
Magrià

Acrònims:
ACGAX (Arxiu Comarcal de la Garrotxa)
AMTM (Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià)
ANC (Arxiu Nacional de Catalunya)
BMV (Biblioteca Marià Vayreda)

ISBN 978-84-19736-35-2
DL B-1593-2024
Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública
o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb
l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per
la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment
d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de
Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

INTRODUCCIÓ

L'intent fallit de fer un món millor

Pàg. 13

LA DICTADURA

La fi d'un règim ineficient i corrupte

Pàg. 21

LA REPÚBLICA

El projecte de la minoria demòcrata

Pàg. 85

LA GUERRA

Els extremistes prenen el poder

Pàg. 165

LA POSTGUERRA

La imposició d'un règim autoritari

Pàg. 184

ÍNDEX DE CONTINGUTS

Introducció

L'INTENT FALLIT DE FER UN MÓN MILLOR

Joan Barnadas Puigferrer

El recull fotogràfic que teniu a les mans ens acosta a un dels períodes més transcendents de la nostra història recent, la dècada dels trenta del segle passat. En pocs anys, el nostre país va viure el final d'una dictadura militar, la proclamació d'una república, un cop d'estat, una guerra civil, una revolució social i la instauració d'una altra dictadura, uns esdeveniments que van determinar absolutament la vida de les nostres famílies durant dècades.

De vegades diem que sabem poques coses d'aquella època tan convulsa perquè els nostres pares i avis no n'han volgut, o no n'han pogut, parlar, però no és del tot cert. Gairebé tothom té un parent a l'exili, un mort a la guerra o un familiar represaliat. I totes les famílies tenen un motiu o un altre per lamentar-se d'aquells fets i per desitjar que no torni a passar el mateix mai més. El que segur que encara no tenim és una visió compartida dels fets ocorreguts, un dolor compartit, una memòria col·lectiva. Cada família, en funció de com li va anar en cada moment, té una visió o una altra d'aquells anys. Només

l'estudi desapassionat dels fets, el pas del temps i la desvinculació emocional del període permetran que el gruix de la població miri la dècada dels trenta amb els mateixos ulls. Ara, encara no és possible, perquè el record personal i familiar d'alguns de nosaltres és massa viu, però crec que projectes editorials com el que teniu a les mans hi poden ajudar. Apropar el relat a l'àmbit local és un bon camí. I encara més quan es posa a disposició del lector un fons documental ampli, plural i divers.

A Olot no disposem de la fotografia dels líders republicans Ramon Aubert i Joan de Garganta proclamant la República des del balcó de l'Ajuntament, ni de la plaça Major plena d'olotins celebrant-ho; tampoc de la manifestació que va recórrer els carrers d'Olot i que es va aturar davant de la casa de Joan Deu i Ros, alcalde de la Primera República.

AUTORIA DESCONEGUDA / ACGAX - COL·LECCIÓ D'IMATGES DE JOSEF M. DOU CAMPS

Però sí que disposem de la commemoració multitudinària que es va fer l'endemà a les fonts de Sant Roc. No queda, doncs, cap dubte que, a Olot, la República també va ser ben acollida i que eren nombrosos els col·lectius ciutadans que confiaven a poder fer un món més just i més lliure. El nou Ajuntament va donar un gran impuls a la cultura, l'ensenyament i l'esport, el país va accedir a l'autonomia tan desitjada i les classes treballadores van veure com les relacions laborals tornaven a regir-se per l'acord entre les parts i no per la imposició.

Tanmateix, els canvis profunds que va promoure la República no van ser ben acceptats per tothom. Una minoria significativa d'olotins considerava que s'excedien en les reformes. No veien bé la secularització de la vida pública, que relegava la religió a l'àmbit privat, ni la Llei de contractes de conreu, que va capgirar la relació entre propietaris i parcers, ni la nova Llei electoral, que va

donar el dret de vot a les dones. En paral·lel, els sindicats i els partits comunistes consideraven que les reformes aprovades eren poc profundes i que s'estaven implantant massa lentament. Per una raó o per una altra, cada dia hi havia més gent descontenta, fins al punt que, a Olot, els partits monàrquics de dreta van guanyar les eleccions municipals del 1934. Tot es va començar a tòrcer el 6 d'octubre d'aquell any, quan una bona part dels republicans van participar en una revolta fallida contra el govern de la República. La repressió posterior va polaritzar encara més una societat molt dividida.

El juliol del 1936, un grup de militars va intentar derrocar la República. El moviment no va triomfar arreu, perquè una part de l'exèrcit i els militants dels sindicats i dels partits comunistes ho van evitar. Però es va iniciar una guerra civil. A casa nostra, van ser unes setmanes de persecucions i empresonaments, d'execucions

AUTORIA DESCONEGUDA / ACGAX - FONTS JOSEP CANAL ALBEROLA

ELS REFUGIATS A OLOT

A la pàgina anterior, un grup de nens refugiats, provinents de Madrid, al Grup Escolar Torxa, situat a l'actual Escola Malagrida, amb l'estudiant universitari Josep Canal, que els feia de mestre, el 1937. A finals del 1938, Olot acollia més de 1.800 refugiats, un 16% del total de la població.

L'AIGUAT DEL 1940

A l'octubre, un episodi de pluges intenses va causar nombrosos desperfectes materials als habitatges i a les indústries ubicats prop del riu Fluvià. A la imatge, un grup d'homes treballen en el desenrunament de la fàbrica de ca l'Aubert, al carrer de Sant Cristòfor, prop del pont de Santa Magdalena.

AUTORIA DESCONEGUDA / ACGAX · FONS HIJOS DE AUBERT

i crema d'esglésies. Quan la situació es va estabilitzar, els col·lectius que havien ajudat a sufocar el cop d'estat es van empoderar i van posar en marxa una revolució social: van ocupar propietats privades, van col·lectivitzar indústries i negocis, i els seus dirigents van fer-se càrrec de les institucions polítiques i judicials. Del Comitè de Milícies Antifeixistes que va prendre el poder a Olot no n'ha quedat cap imatge, més enllà d'una fotografia de la comitiva fúnebre en l'enterrament del primer mort al front. Sí que tenim fotografies d'esglésies cremades i de cossos recuperats de les fosses comunes. En canvi, no tenim cap imatge dels assassinats del Triai, només dels homenatges que els van retre els guanyadors de la guerra.

Olot no va ser mai un front de guerra. Però molts olotins hi van participar, alguns com a voluntaris i d'altres com a soldats. No tenim imatges dels milicians vo-

luntaris del POUM que es van incorporar a la columna Pedrola, ni dels de la CNT i ERC. En canvi, sí que en disposem dels voluntaris del Terç de Montserrat, que donaren suport a la insurrecció militar, de la formació dels futurs soldats de lleva, dels comitès de Defensa Passiva, del camp d'aviació republicana i dels refugiats que la ciutat va acollir. De la postguerra tenim moltes imatges del dolor dels vencedors de la guerra i molt poques del dolor dels perdedors. S'ha intentat recuperar el record dels afusellats i dels deportats a camps de concentració i s'ha publicat la biografia d'alguns dirigents, però del dolor de la gran majoria d'exiliats i dels que van romandre aquí derrotats i marginats no en tenim constància fotogràfica, perquè era un dolor privat, amagat. És una llàstima, perquè, fins que tots no sentim com a propi el dolor de tots els altres, la Guerra Civil no haurà acabat.

EMETERI VÉLEZ VALLS / ACGAX - FONDS JORDI PUJULÀ RIBERA

LA DICTADURA

La fi d'un règim ineficient i corrupte

El 13 de setembre del 1923, el capità general de Catalunya, Miguel Primo de Rivera, va donar un cop d'estat contra el govern amb el suport del rei Alfons XIII i de la burgesia industrial catalana. La dictadura havia de durar pocs mesos, el temps just per posar fi al pistolisme, reconduir la guerra del Marroc i apartar del poder una classe política corrupta i incapaç. Però es va allargar set anys.

A Olot, els militars van clausurar els locals i la premsa dels partits, i van perseguir els seus dirigents. Els sindicats van ser prohibits i els obrers van perdre les millores socials que havien guanyat els darrers anys. El nou Ajuntament nomenat va desmuntar tots els equipaments públics: va tancar l'Escola Municipal de Música i l'Orfeó Popular Olotí, es va desvincular de la institució benèfica La Caritat, va privatitzar el Teatre Principal, va destituir el Patronat de la Biblioteca Popular i va reformar a la baixa el projecte constructiu del Grup Escolar. També va permetre la urbanització del Pla de Llacs i l'obertura de l'Enllaç de carreteres en unes condicions lesives per a la ciutat i els petits propietaris.

LA VIDA SOCIAL

La dictadura es va anar distanciant dels sectors catalanistes, sobretot per la persecució del català i la prohibició de l'ús de la bandera catalana en actes oficials. En canvi, no es van clausurar ni el Centre Obrer ni l'Ateneu Obrer, que es van mantenir com a entitats socials i impulsores culturals. Fins i tot l'any 1926 es va celebrar la primera Festa del Llibre, precursora de l'actual Diada de Sant Jordi. A les pàgines que obren el capítol, una cursa infantil de patinets al Firal durant les Festes del Tura del 1929. A la dreta, l'alcalde Ramon de Roca i Matilde Puig encapçalen la tradicional Sardana de Corpus a la plaça d'Alfons XII (plaça Major) l'any 1929.

EMETERI VÉLEZ VALLS / ACGAX - FONS JORDI PIJUIULA RIBERA

